

การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมโรงแรม

การท่องเที่ยว

ตามหลักสากล การท่องเที่ยว (tourism) มีความหมายหลายประการ ดังนั้น เพื่อที่จะให้การเดินทางมีความหมายเป็น "การท่องเที่ยว" ตามนัยทางวิชาการท่องเที่ยว "การเดินทางที่เป็นการท่องเที่ยวจะต้องมีเงื่อนไขอย่างน้อยครบถ้วน 3 ประการ คือ

- ต้องเป็นการชั่วคราว
- ต้องเป็นไปตามความพอใจต้องการของผู้เดินทาง
- ต้องมิใช่เพื่อรับสินจ้างในการนั้น"¹

คำจำกัดความของการท่องเที่ยวแต่เดิมมานั้นได้มีการกำหนดขึ้น และได้มีการเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง เช่น ใน ค.ศ. 1937 สันนิบาตชาติ ได้มีการประชุมของคณะกรรมการเศรษฐกิจ และได้ตกลงกันโดยถือว่านักท่องเที่ยวระหว่างชาติได้แก่บุคคลที่เดินทางอยู่ในประเทศหนึ่งประเทศใดที่มีบ้านเมืองที่พำนักอาศัยอยู่เป็นประจำ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง และกำหนดคควว่า

ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นนักท่องเที่ยว ได้แก่

- (ก) ผู้เดินทางเพื่อสันทนาการ เพื่อเหตุผลเกี่ยวกับสถานของตนเอง เพื่อสุขภาพ ฯลฯ
- (ข) ผู้เดินทางไปประชุมหรือไปประกอบภารกิจ (mission) ใดๆอย่างใดอย่างหนึ่ง (ไม่ว่าจะเป็นในเชิงวิทยาศาสตร์ เชิงการบริการ เชิงการทูต เชิงศาสนา เชิงกีฬา ฯลฯ)

¹ ม.ล.ศุภ ชุมสาย, หลักวิชาการท่องเที่ยว (กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, 2518), หน้า 40.

- (ค) ผู้เดินทางไปเพื่อทำธุรกิจบางอย่าง (เช่น การตลาด ตรวจสอบของที่สั่งซื้อไว้ ติดต่อด่วนแทนรับซื้อ ฯลฯ)
- (ง) ผู้เดินทางมากับเรือเดินทาง แม้จะแวะพักอยู่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง¹
- บุคคลต่อไปนี้ไม่นับเป็นนักท่องเที่ยว
- (ก) ผู้ที่มาถึงประเทศเจ้าบ้านเพื่อประกอบอาชีพใดอาชีพหนึ่ง หรือประกอบธุรกิจ ที่มีรายได้ในประเทศเจ้าบ้าน จะโดยมีสัญญาไว้กับผู้ใดก่อนหรือไม่ก็ตาม
- (ข) ผู้ที่ตั้งใจจะมาตั้งถิ่นที่อยู่ (ถาวร) ในประเทศเจ้าบ้าน
- (ค) ผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ตามชายแดนและข้ามพรมแดนไปทำงานนอกประเทศของตน
- (ง) นักเรียน นักศึกษา และเด็กที่เข้ามาอาศัยอยู่ในที่ที่จัดไว้เป็นหอพักนักเรียน นักศึกษา
- (จ) ผู้เดินทางโดยมิได้แวะลงจากพาหนะเลย แม้ว่าการเดินทางโดยอาณาเขต ของประเทศหนึ่งประเทศใดจะกินเวลามากกว่า 24 ชั่วโมง²

ต่อมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 สันนิบาตประชาชาติได้เลิกล้มไป และมีการตั้งสหประชาชาติ (United Nation) ขึ้นภายหลังที่สงครามสงบ นอกจากนั้นยังได้มีการจัดตั้งสหพันธ์องค์การระหว่างประเทศขึ้น (ต่อไปจะใช้คำย่อว่า IUOTO ซึ่งย่อมาจากคำว่า International Union of Office Travel Organization ซึ่งในปี 1950 IUOTO ได้วางคำจำกัดความให้แก่นักท่องเที่ยวในอีกรูปแบบหนึ่ง คือ ใ้รวมเอานักเรียน นักศึกษาที่เข้าไปศึกษาอยู่ในต่างประเทศนั้นเป็นนักท่องเที่ยวด้วย เพราะได้พิจารณาเห็นว่า เขาเหล่านั้นนำเงินจากประเทศของเขาไปใช้จ่ายในต่างประเทศด้วย นอกจากนั้นยังได้บัญญัติคำว่า "นักทัศนาจร" (Excursionist) ซึ่งหมายถึงนักท่องเที่ยวในประเทศ โดยเฉพาะพวกที่ท่องเที่ยวไปไหน ๆ เพียงไม่เกิน 1 วัน หรือโดยมิได้มีการพักค้างคืน

¹ ม.ล. ศุภ ชุมสาย, หลักวิชาการท่องเที่ยว, หน้า 41.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

สำหรับบทนิยามของสหประชาชาตินั้น เนื่องจากคณะกรรมการสถิติแห่งสหประชาชาติ และคณะกรรมการจัดความสะดวก (Facilitation Commission) ขององค์การบิณฑลเรือนระหว่างชาติ เห็นว่ามีความซ้ำซ้อนของหลายประการในการยอมรับนิยามของสันนิบาตประชาชาติและของ IUOTO จึงได้คิดคำใหม่คือคำ "foreign visitor" ซึ่งอาจแปลได้ว่า "ผู้เยี่ยมชมเยือนต่างดาว" ขึ้นมาแทนคำนักท่องเที่ยว โดยสหประชาชาติ กำหนดว่าผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศ ได้แก่ ผู้ท่องเที่ยวอยู่ประเทศหนึ่งประเทศใดไม่เกิน 6 เดือน ส่วนขององค์การบิณฑลเรือนฯ นั้นกำหนดไว้ไม่เกิน 3 เดือน

อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 1963 องค์การ IUOTO จึงได้เสนอบทนิยามใหม่ขึ้นในที่ประชุมขององค์การสหประชาชาติ เรื่อง International Travel and Tourism (การเดินทางและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ) หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยแล้ว สหประชาชาติ จึงได้ประกาศในปี ค.ศ. 1968 และถือเป็นบทนิยามของนักท่องเที่ยวระหว่างชาติที่ใช้อยู่ในวงการวิสาหกิจการท่องเที่ยวปัจจุบัน

"บทนิยามของสหประชาชาติ ใช้คำ "visitor" หรือ "ผู้เยี่ยมชมเยือน" เป็นคำทั่วไปให้หมายถึงบุคคลผู้ซึ่งมา (หรือไป) ยังประเทศหนึ่ง ซึ่งมีที่พักอาศัยของเขา คอยเหตุนใจใคร่ได้ มีใจเป็นการไปประกอบอาชีพกิจที่ได้รับค่าจ้างตอบแทน

นอกจากนั้นบทนิยามยังบัญญัติให้มี "ผู้เยี่ยมชมเยือน" 2 ประเภท คือ "นักท่องเที่ยว" (tourist) และนักทัศนจาร (excursionist) และให้บทนิยามของคำทั้งสองไว้ดังนี้

นักท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้เยี่ยมชมเยือนชั่วคราวหรือที่มาพักอยู่อย่างน้อย 24 ชั่วโมง ในประเทศที่เขาเยี่ยมชมเยือนและมีเหตุนใจในการเยี่ยมชมเยือนเป็น

(ก) การใช้เวลาวางเพื่อความเพลิดเพลิน การพักผ่อน สุขภาพ การศึกษา การศาสนา และการกีฬา

(ข) การจัดดำเนินธุรกิจ การปฏิบัติเกี่ยวกับครอบครัว การปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และการประชุมต่าง ๆ

นักศึกษاجر ไคแก่ ผู้เยี่ยมเยือนชั่วคราว ที่เขาไม่อยู่ในประเทศเพียงวันเดียว (น้อยกว่า 24 ชั่วโมง) และมีไคพักค้างคืน (ผู้โดยสารพาหนะแบบเดินทางรวมอยู่ด้วย) อย่างไรก็ตาม ใวOTO ได้เติมต่อไปอีกหน่อยหนึ่งว่า การเก็บสถิติผู้เยี่ยมเยือนนั้นไม่ควรรวมผู้เดินทางที่มีไคเข้าเมืองอย่างที่นักกฎหมายกำหนดไว้ว่าเป็นการเข้าเมืองอย่างถูกต้อง" ¹

ประเภทต่าง ๆ ของการท่องเที่ยว

จากบทนิยามต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น โดยละเอียดแล้ว เหตุจริงใจให้คนท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง ซึ่งก็มีมากมายหลายประการและมีความหมายกว้าง ๆ ไม่หมายถึงเฉพาะผู้แสวงหาความเพลิดเพลินเท่านั้น ดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่จะศึกษาพิจารณาว่าการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มีประเภท เพื่อที่จะได้อธิบายประโยชน์ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาและแผนโฆษณาให้เหมาะสมกับการดำเนินกิจการของวิสาหกิจการท่องเที่ยว ประเภทของการท่องเที่ยวนั้นถ้าจัดประเภทโดยถือเอาลักษณะที่เด่นออกมาเป็นเกณฑ์แล้วจะแยกได้ดังนี้

(1) การท่องเที่ยวเพื่อความสนุก

นักท่องเที่ยวเหล่านี้มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวคือ เพื่อพักผ่อนเปลี่ยนบรรยากาศ เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น เพื่อชมทิวทัศน์อันสวยงาม เพื่อพบเห็นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เพื่อพบเห็นขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น เพื่อสงบอารมณ์กับความสงบของชนบท เพื่อสนุกสนานกับความอึกทึกครึกโครม และความใหญ่โตของเมืองใหญ่ และเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยว และอื่น ๆ ที่มีผลเป็นความสนุก นักท่องเที่ยวประเภทนี้จะมีโอกาสเปลี่ยนสถานที่จากที่จำเจไปสู่บรรยากาศใหม่ ทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจ สนุกสนานกับการเดินทาง

¹ ม.ล.ศุภ ชุมสาย, หลักวิชาการท่องเที่ยว, หน้า 48.

(2) การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน

นักท่องเที่ยวประเภทนี้จะใช้เวลาในวันหยุดเพื่อการไปพักผ่อน ทั้งนี้เพื่อขจัดความเหนื่อยล้าหรือความเคร่งเครียดจากการทำงาน หรือบางคนอาจไปพักผ่อนหลังการเจ็บป่วย เช่น ผู้ป่วยเป็นวัณโรค ไปพักผ่อนยังที่มีอากาศแห้ง เป็นต้น นักท่องเที่ยวพวกนี้มักจะไปพักผ่อน ที่ใดที่หนึ่งนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ และมักจะเป็นสถานที่ที่ให้ความมั่นใจได้ว่าสงบจริง ๆ นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวประเภทนี้มักจะเอาภาวะอากาศเป็นเกณฑ์ตัดสินใจว่าจะไปท่องเที่ยวที่ไหน เช่น อากาศหนาวเย็น อากาศแห้งแล้ง

(3) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวประเภทนี้จะมีเหตุจูงใจทางวัฒนธรรม กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่ปรารถนาจะเรียนรู้ศิลปวิทยาการที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ ในสถาบันหรือสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง หรือในประเทศที่มีวัฒนธรรมเป็นที่น่าสนใจของเขาก็จะท่องเที่ยวไปยังประเทศนั้น ๆ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่น สถาบันครอบครัวในแง่ของสังคมและมานุษยวิทยา รวมถึงการชมศิลปกรรม โบราณสถาน และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ หรือเพื่อชมการแสดงทางศิลปะครั้งสำคัญ ๆ เช่น มหกรรมดนตรี ละคร ฯลฯ

(4) การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา

อาจแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. การท่องเที่ยวเพื่อไปชมการแข่งขันกีฬาคครั้งสำคัญ เช่น โอลิมปิก เอเชียนเกมส์ ชกมวย ฯลฯ ซึ่งนอกจากจะดึงดูดพวกนักกีฬาที่เกี่ยวข้องให้ไปชมแล้ว ยังดึงดูดผู้ติดตามและผู้สนใจซึ่งมักจะมีจำนวนมากกว่านักกีฬาให้ไปชมด้วย

2. การที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังถิ่นหรือสถานที่ที่มีการเล่นกีฬาชนิดนั้น ๆ เช่น ในฤดูหนาวไปเล่นสกี ฤดูร้อนก็ไปปีนเขา และในฤดูกาลอื่น ๆ ที่เหมาะสมนักท่องเที่ยวก็อาจไป ซิม่า ตกปลา ล่าสัตว์ ฯลฯ

(5) การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ

เป็นการเดินทางเพื่อดำเนินการติดต่อมองหาแหล่งทางการลงทุน ซึ่งไม่ใช่เป็นการหารายได้โดยตรง หรือเดินทางเพื่อค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจ หรือแม่แต่การเดินทางเข้า

มาในประเทศของนักธุรกิจชาวต่างประเทศ ก็ไม่ถือว่าเป็นการหารายได้ ในทางตรงข้าม กลับถือว่าเป็นการนำเงินตราต่างประเทศมาทิ้งไว้ในประเทศเจ้าบ้านมากกว่า

(6) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม สัมมนา ฯลฯ

ในปัจจุบันเมืองการค้า คณะกรรมการ สมาคม สหภาพ ฯลฯ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศเกิดขึ้นมากมาย ทั้งทางธุรกิจและหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานที่กล่าวมานี้มักจัดให้มีการประชุมสัมมนาส่งเสริมความรู้ในที่ต่าง ๆ มากขึ้น ในการประชุมแต่ละครั้งก็มีแนวโน้มว่าจะมีผู้เชี่ยวชาญมากขึ้น ในการเดินทางประชุมแต่ละครั้ง ผู้เข้าร่วมประชุมมักจะนำครอบครัวมาด้วย ก่อนการประชุมก็อาจถือโอกาสใช้เวลาพักผ่อน ท่องเที่ยว ซึ่งเรียกว่า Pre-conference Tour หรือถือโอกาสท่องเที่ยวหลังการประชุม ซึ่งเรียกว่า Post-conference Tour หรืออาจท่องเที่ยวไปด้วยในระหว่างการประชุม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ติดตามกลายเป็นนักท่องเที่ยวสมบูรณ์แบบ

เมืองใดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอยู่แล้วมักจะได้รับเลือกให้เป็นที่พักประชุม และโรงแรมในเมืองนั้นก็พยายามแข่งขันกันในเรื่องการปรับปรุงและสร้างห้องประชุมให้สะดวกสบายสำหรับการประชุม เมืองในยุโรปที่องค์กรและสมาคมต่าง ๆ ชอบจัดให้มีการประชุม ได้แก่ เมืองเยนีวา โรม ปารีส ในทางตะวันออกเข้าใจว่ากรุงเทพมหานคร เป็นเมืองที่มีองค์กรต่าง ๆ มาประชุมกันมากกว่าเมืองอื่น ๆ และในประเทศไทยนั้น เชียงใหม่ สงขลา พัทยา ถูกจัดให้เป็นที่พักประชุม สัมมนา มากกว่าที่อื่น ๆ

(7) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา

006370

เป็นการท่องเที่ยวของนักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ ธุรกิจเอกชนใด ๆ หรือบุคคลที่เดินทางไปเพื่อศึกษาหรืออบรม เป็นการเดินทางที่นำเอาเงินไปใช้จ่ายในระยะเวลานานเป็นเดือน หรือเป็นปี ทั้งนี้รวมถึงพวกศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยที่ได้ลิตทิหยุดพัก (sabbatical leave) แล้วเดินทางไปสอนในมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ หรือพวกนักศึกษาของมหาวิทยาลัยใดที่ทางมหาวิทยาลัยส่งไปเป็นกลุ่มให้เรียนวิชาพิเศษในต่างประเทศ เช่น นักศึกษาวิทยาลัย St. Olaf จากมลรัฐมินเนโซตา มาเรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หรือพวกนักเรียนทุนแลกเปลี่ยน American Field Service เป็นต้น

การท่องเที่ยวแบบต่าง ๆ

การท่องเที่ยวอาจแบ่งเป็นแบบต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

(1) การท่องเที่ยวส่วนบุคคล

หมายถึงการท่องเที่ยวในและนอกประเทศของแต่ละบุคคลหรือแต่ละครอบครัว ที่เดินทางโดยอิสระ อาจโดยรถยนต์หรืออาศัยบริการขนส่ง ผู้ที่เดินทางจะกำหนดการเดินทางด้วยตนเอง รายการเดินทางอาจยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้ตามต้องการ การบริการต่าง ๆ ระหว่างที่ท่องเที่ยว นั้น ผู้เดินทางกำหนดเอง เช่น เรื่องอาหาร ที่พัก ฯลฯ

(2) การท่องเที่ยวแบบทัวร์หรือแบบนำเที่ยว

หมายถึงการท่องเที่ยวของบุคคล กลุ่มบุคคลหรือคณะ ที่มอบให้บริษัทหรือผู้จัดการนำเที่ยวเป็นผู้จัดรายการนำเที่ยวและบริการอำนวยความสะดวก ในการท่องเที่ยว เป็นการแน่นอน โดยผู้ท่องเที่ยวต้องจ่ายเงินเป็นค่าบริการตอบแทน การท่องเที่ยวแบบนี้ นักท่องเที่ยวมักเสียเงินน้อยกว่าที่จะไปเที่ยวเอง แต่ขาดความเป็นอิสระเพราะจะต้องท่องเที่ยวตามรายการที่เขากำหนดและตามเวลาที่กำหนดไว้

(3) การท่องเที่ยวตามความเวลาการท่องเที่ยว

ก) การท่องเที่ยวความเวลายาว ถ้าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรมหรือ การศึกษาก็จะหมายถึง การพักอยู่ ณ สถานที่ใดเป็นระยะเวลาานาน ๆ เช่น เป็นเดือน เป็นปี แต่ถาเป็นการท่องเที่ยวเพื่อความสนุก ระยะเวลาที่ท่องเที่ยวก็อาจนานแต่สถานที่ท่องเที่ยว เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ

ข) การท่องเที่ยวความเวลาสั้น เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนเพลิดเพลินหรือ เพื่อการกีฬา ใช้เวลาพัก ณ ท้องถิ่นใดไม่นาน ไม่กี่วัน หรือไม่กี่สัปดาห์ การท่องเที่ยวแบบนี้ จะมีการเดินทางต่อไปยังที่อื่น

ค) การท่องเที่ยวแบบทัศนาจร นั่นคือท่องเที่ยวในช่วงเวลาสั้น ๆ ไม่เกิน 24 ชั่วโมง ส่วนใหญ่ได้แก่นักท่องเที่ยวตามชายแดนข้ามเข้ามาเที่ยวเป็นช่วงเวลา เป็นการท่องเที่ยวที่สำคัญต่อบางประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกัน

(4) การท่องเที่ยวแบบบวกกับแบบลบ (Receptive Tourism and Passive Tourism)

เป็นการท่องเที่ยวที่ถือเอารายได้และจำนวนนักท่องเที่ยวที่ประเทศจะได้รับเข้ามาหรือจะต้องจ่ายออกไปเป็นเกณฑ์การจัด โดยถือว่านักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศหนึ่งและนำเงินตราต่างประเทศมาใช้ในประเทศนั้น ก็จัดเป็นนักท่องเที่ยวแบบบวกของประเทศนั้น และถือว่าการที่คนในประเทศนั้นเดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศและนำเงินตราต่างประเทศออกไปใช้นอกประเทศก็ถือว่าเป็นนักท่องเที่ยวแบบลบ

โรงแรม

โรงแรม คือ สถานประกอบการเชิงการค้าที่นักธุรกิจได้จัดตั้งขึ้น ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อบริการผู้เดินทางในเรื่องที่พักอาศัย (ชั่วคราว) อาหารและบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การพักอาศัย อาหารและการเดินทาง แต่เดิมก่อนที่จะใช้คำว่าโรงแรม (Hotel) นั้น มีการใช้คำว่า "ที่พักคนเดินทาง" มาก่อน ซึ่งก็มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า "ที่พักแรม" (Accommodation) ต่อมาเมื่อการท่องเที่ยวมีการพัฒนามากขึ้น จึงทำให้เกิดมีที่พักคนเดินทางแบบอื่น ๆ ขึ้นอีกหลายแบบ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นโรงแรมแบบพิเศษซึ่งจะได้อธิบายต่อไป สำหรับนิยามของคำว่า "โรงแรม" ตามพระราชบัญญัติโรงแรม 2478 มาตรา 3 นั้น บัญญัติไว้ดังนี้ "โรงแรม หมายความว่า บรรดาสถานที่ทุกชนิดที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับสินจ้างสำหรับคนเดินทางหรือบุคคลที่ประสงค์จะหาที่อยู่หรือที่พักชั่วคราว" ¹ ทั้งนี้ต้องบริการอาหาร และ เครื่องดื่มแก่ผู้เข้าพักตามต้องการโดยทั่ว ๆ ไป ถึงแม้ในมาตรา 25 กำหนดไว้ว่า "เคสสถานใดใช้เป็นบ้านพัก กล่าวคือ ใช้เฉพาะเป็นที่รับบุคคลที่ประสงค์จะไปพักอาศัยอยู่ชั่วระยะเวลาอย่างน้อยหนึ่งเดือน โดยผู้มีสิทธิให้ใช้มิได้ขายอาหารหรือเครื่องดื่มใด ๆ แก่ผู้เข้าพักเป็นปกติธุระ หรือแก่ประชาชน มิถือว่าเป็นโรงแรมตามความหมายแห่งพระราชบัญญัตินี้" ²

¹ เสถียร วิชัยลักษณ์ และ สืบวงศ์ วิชัยลักษณ์, พระราชบัญญัติโรงแรม 2478 (พระนคร: โรงพิมพ์นิติเวช, 2513), หน้า 2.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

ลักษณะสำคัญของโรงแรม

ที่พักสำหรับคนเดินทาง นักท่องเที่ยวหรือนักทัศนาจรนั้นจะเรียกว่าเป็นโรงแรมทั้งหมดเลยไม่ได้ ทั้งนี้ตามคำนิยามของโรงแรมที่ไคกล่าวมาข้างต้นพอที่จะกล่าวสรุปได้ว่าการที่จะเรียกสถานที่ใดเป็นโรงแรมนั้นควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- ก) เป็นสถานที่ที่เคลื่อนไหวไปจากแหล่งที่ตั่งไม่ได้
- ข) ใคร ๆ ก็มีสิทธิเขาไปพักได้ เว้นแต่ผู้เยาว์หรือเด็กซึ่งไม่มีผู้ดูแลมาพักอยู่ด้วย (ส่วนมากเป็นเพราะเหตุผลทางธรรมจรรยา และโรงแรมชั้นคู่มา ๆ หนุนสาวที่มีโค เป็นสามีภรรยาถิ่นจะพักห้องเดียวกันมิได้ และโรงแรมบางแห่งก็มีมาตรการที่จะไม่ให้คนโสดเขาไปเขาพักเพื่อพาเพื่อนมาหลับนอนควยชั่วคราวช่วยยาม คั้งนี้ โรงแรมหรูหรานหรือโรงแรมจึงที่คั้งมีโซโรงแรมแห่ ๆ ตามนัยสากล)
- ค) โรงแรมเป็นวิสาหกิจที่ขายสินค้าและบริการอย่างชนิดที่คำนวณให้มีกำไรพอสมควร โดยขอปฏิบัติสากลการเงินของโรงแรมมีภาวะเป็นอัครบาล คือไม่มีผู้ใดสั่งการในเรื่องการเงินเหนือเจ้าของ ผู้จัดการหรือคณะกรรมการจัดการที่ไครับมอบ อยางไรก็ดี ในบางประเทศ (เช่น ประเทศไทย) วิสาหกิจโรงแรมอาจกู้เงินจากรัฐหรือไครับเงินช่วยเหลือบางจากรัฐและไครับสิทธิพิเศษบางประการ ซึ่งเป็นมาตรการของรัฐที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยว (เช่น ไครับการยกเวนภาษีบางอยาง กูโดยเสียคอกเบี่ยอัตราค่า เป็นตน) และคั้งนี้วิสาหกิจโรงแรมก็ตองอยู่ในอาณัติบางประการของรัฐ
- ง) โรงแรมควรจัดให้บริการแกหั้งเอกชนแต่ละคน และเอกชนกับครอบครัวของเขา หรือกลุ่มเอกชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
- จ) โรงแรมจะตองจัดให้มีบริการเอกรูปครบถ้วน สำหรับสนององความต้องการของนักท่องเที่ยวจะเป็นบริการอยางใด อยางกลาง หรืออยางพอไซโคคก็ตาม และอยางน้อยจะตองมีห้องนอนและห้องนำ ส่วนบริการอื่น ๆ ซึ่งโรงแรมควรจะมี คือ อาหารในราคาตาง ๆ บริการซักกรีด เครื่องคัม ไปรษณียัตร์ ของที่ระลึก และยวสว ความจริงโรงแรมชั้นคู่และใหญ่ ๆ อาจมีสภาพเหมือนศูนย์การค้าแห่งหนึ่งซึ่งมีที่พักนอนควย และบริการมีโซเพียงแถกมาพัก แถหากแกประชาชนทั่ว ๆ ไปควย โดยเฉพาะภักตาคารบาร ห้องเสริมสวย บริการไปรษณีย¹

¹ ม.ล.ศุภ ชุมสาย, หลักวิชาการท่องเที่ยว, หน้า 149-150.

การจัดประเภทและมาตรฐานของโรงแรม

มีเกณฑ์หลายอย่างที่ใช้ในการแบ่งประเภทหรือจัดจำพวกของโรงแรม ซึ่งได้แก่

(1) เกณฑ์ตามชั้นความสะดวกสบาย โดยพิจารณาถึงชนิด คุณภาพของอุปกรณ์การ
 ตกแต่งต่าง ๆ ปริมาณ ประเภทของบริการที่มีอยู่ ตลอดจนราคาค่าบริการ สำหรับการแบ่ง
 ประเภทของโรงแรมตามเกณฑ์นี้ ประเทศต่าง ๆ ก็มีการแบ่งที่ต่างกันออกไป อาจมีตั้งแต่
 2 ชั้น ถึง 10 ชั้น เช่น ในประเทศกรีกมีการแบ่งเป็น 5 ชั้น ประเทศฝรั่งเศส 13 ชั้น
 บุลกาเรีย 7 ชั้น เป็นต้น ในบางประเทศจะเรียกเป็นโรงแรมเกรด A, B, C เช่น
 ประเทศกรีก หรืออาจใช้ระบบดาว คือ 5, 4, 3, 2, 1 ดาว เช่นในประเทศฝรั่งเศส
 และอินเดีย เป็นต้น

การที่แต่ละประเทศเรียกแตกต่างกันเช่นนี้ทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบ
 โรงแรมของประเทศหนึ่งกับอีกประเทศหนึ่งได้โดยแน่นอน อย่างไรก็ตามการแบ่งแบบนี้ก็ทำให้
 เป็นแนวทางที่นักท่องเที่ยว และบริษัทนำเที่ยวต่าง ๆ สามารถใช้เป็นข้อพิจารณาในการที่จะ
 เลือกเข้าพักตามโรงแรมของประเทศต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับความต้องการของตนได้

ในต่างประเทศก่อนที่โรงแรมจะเปิดดำเนินการจำเป็นต้องไปจดทะเบียน
 และขอให้องค์การท่องเที่ยวแห่งชาติ กำหนดชั้นโรงแรมให้แก่โรงแรมแต่ละแห่งก่อนจึงจะ
 สามารถเปิดดำเนินการได้ และการกำหนดชั้นโรงแรมนี้ก็จะเป็นการกำหนดราคา อัตรา
 ค่าเช่าห้องพักให้แก่โรงแรมอีกด้วย ซึ่งโรงแรมที่เป็นชั้น 4 หรือ 5 ดาว ก็สามารถที่จะตั้ง
 อัตราราคาที่แพงสูงกว่าโรงแรมชั้น 2 หรือ 3 ตามลำดับ และองค์การท่องเที่ยวของชาติก็จะ
 ได้มีการตรวจสอบมาตรฐานความสะดวกสบาย อุปกรณ์ และมาตรฐานการบริการของโรงแรม
 เสมอ ถ้าหากปรากฏว่าโรงแรมที่เคยได้รับการกำหนดชั้นให้เป็นโรงแรมชั้น 1 แต่มีบริการ
 และมาตรฐานการอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ ตกต่ำลง ก็อาจได้รับการลดระดับมา
 เป็นชั้น 2, 3 ซึ่งหมายความว่าโรงแรมต้องลดอัตราค่าเช่าห้องพักของตนลงไปด้วย และอาจมี
 การกำหนดราคาต่ำสุดในแต่ละชั้นเพื่อป้องกันการตัดราคากันเองระหว่างโรงแรมต่าง ๆ หรือ
 กำหนดอัตราค่าเช่าห้องพักสูงสุดเพื่อป้องกันการโก่งราคาเอาเปรียบนักท่องเที่ยว สำหรับใน
 ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายในเรื่องนี้

(2) เกณฑ์ตามความเวลาที่เปิดทำการ โรงแรมประเภทนี้มักเป็นโรงแรมตามสถานตากอากาศ (Resort Hotel) เช่น โรงแรมที่เปิดเฉพาะฤดูหนาว อาจได้แก่ โรงแรมบนภูเขาที่มีหิมะเพื่อการเล่นสกีโดยเฉพาะ หรือโรงแรมที่เปิดเฉพาะฤดูร้อน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่เหมาะสำหรับการพักในฤดูหนาวไม่มีสถานที่เล่นสกี หรือโรงแรมบางแห่งอาจเปิดตลอดทั้งปี

(3) เกณฑ์ตามวัตถุประสงค์ของการมาเที่ยว เช่น โรงแรมประเภทธุรกิจซึ่งอยู่ตามเมืองใหญ่ ๆ เช่น ภูเก็ต โรงแรมประเภทตากอากาศบนภูเขาหรือชายทะเล โรงแรมประเภทฟื้นฟูร่างกาย จิต พักฟื้นจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เป็นต้น

(4) เกณฑ์ตามขนาดหรือปริมาณของห้องพักหรือจำนวนเตียงที่พัก ในระบบอเมริกันนิยมนับขนาดโรงแรมด้วยการนับจำนวนห้อง ในยุโรปนิยมนับเป็นจำนวนเตียง ซึ่งแบ่งได้เป็นโรงแรมขนาดใหญ่ กลาง เล็ก การกำหนดขนาดใดจะต้องมีจำนวนห้องมากน้อยเพียงใดนั้นไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนแล้วแต่ประเทศใดจะกำหนดเอา ส่วนใหญ่มักกำหนดว่า 200-500 ห้องเป็นขนาดกลาง มากกว่า 500 ห้องขึ้นไป เป็นขนาดใหญ่ ต่ำกว่า 200 ห้องลงมา เป็นขนาดเล็ก

สำหรับประเทศไทยนั้นได้เคยกำหนดชั้นของโรงแรมไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติโรงแรม พุทธศักราช 2478 กำหนดประเภทโรงแรมใหม่เป็น 3 ชั้น คือ

- ก) โรงแรมชั้น 1 มีลักษณะดังที่กำหนดไว้ต่อไปนี้
1. เป็นตึกหลังเดี่ยว หรือหลายหลัง แต่ไม่มีลักษณะเป็นตึกแถว
 2. เป็นเรือนไม้หลังเดี่ยว หรือหลายหลังก็ตาม แต่มีอาณาเขตเป็นสนามหญ้าหรือที่ว่างสำหรับให้ผู้ที่พักได้อาศัยเดินเล่นเพื่อหย่อนใจ
- ข) โรงแรมชั้นที่ 2 มีลักษณะเป็นตึกแถว หรือแม้แต่บางส่วนจะเป็นตึกแถวก็ตาม
- ค) โรงแรมชั้นที่ 3 มีลักษณะเป็นเรือนไม้ แต่ไม่มีอาณาเขตดังกล่าวไว้ในหมายเลข 2 หรือที่เป็นห้องแถว

ต่อมาข้อกำหนดนี้ได้ออกยกเลิกไปโดยข้อ 1 แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2504) ในปัจจุบันยังไม่มีข้อกำหนดต่าง ๆ ที่แน่นอนสำหรับการกำหนดชั้นของโรงแรม ทาง

สมาคมโรงแรมจึงกำหนดแต่เพียงว่า โรงแรมชั้นหนึ่งจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. มีเครื่องปรับอากาศ
2. มีโทรศัพท์ติดต่อกวภายใน
3. หอนำมีน้ำร้อนน้ำเย็นทุกห้อง
4. มีระบบปลอดภัยที่ดี
5. มีสรวายน้ำ
6. มีพนักงานที่พูดภาษาอังกฤษได้¹

ส่วนหลักเกณฑ์การพิจารณาการเป็นโรงแรมชั้นหนึ่งของอุตสาหกรรมโรงแรม ซึ่งอยู่ในข่ายที่อาจได้รับการส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน มีดังนี้คือ

1. ถ้าเป็นอาคารตั้งแต่ 4 ชั้นขึ้นไป ต้องมีลิฟต์แบบทันสมัยให้บริการเพียงพอแก่จำนวนผู้พัก และมีลิฟต์สำหรับบริการอีกต่างหาก
2. ต้องมีเครื่องโทรศัพท์หรือระบบการพูดติดต่อกวภายในและภายนอกโรงแรมได้
3. หอนอนต้องมีห้องน้ำประจำทุกห้อง ห้องเคี้ยวต้องมีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 15 ตารางเมตร ทั้งนี้ไม่รวมเนื้อที่ห้องน้ำ ซึ่งต้องไม่น้อยกว่า 4 ตารางเมตร
4. เครื่องปรับอากาศทำความเย็น ต้องใช้ระบบควบคุมจากหน่วยกลาง (Central Unit) เท่านั้น
5. พรมปูพื้นต้องปูเต็ม (Wall to Wall carpet) สำหรับห้องพัก
6. ต้องมีห้องอาหารและพื้นที่ว่างที่มีขนาดและเครื่องใช้เพียงพอที่จะให้บริการแก่ผู้มาพักได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนห้อง
7. ทางเข้าออกของร้านค้าของโรงแรม (Trade & Service) ต้องแยกไว้ต่างหากจากกัน เพื่อความสะดวกและเป็นระเบียบและสะดวกเรียบร้อยแก่ผู้มาพัก

¹ ม.ล.วรกัลยา นวรัตน์, "การลงทุนในอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาการบัญชี บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 20.

8. ต้องมีที่จอดรถได้ไม่น้อยกว่า 100 คัน สำหรับความจำเป็นในการดำเนินธุรกิจ
 ความปกติ
9. บริการในคาน์รันท่านุโลมให้เฉพาะการใช้สถานที่สำหรับบริการต่อไปนี้เท่านั้น
- ก. ร้านขายของกระจุกกระจิกของโรงแรม (Drug Store)
 - ข. ร้านตัดแต่งผม ชาย-หญิง
 - ค. ห้องทำงานของบริษัทนำเที่ยว (Travel Agent สาขา ไม่ใช่สำนักงานใหญ่)
 - ง. ห้องจองตั๋วเครื่องบินของบริษัทการบิน (Airline Booth สาขาเฉพาะ
 ผู้มาพักที่โรงแรม)

โรงแรมแบบพิเศษ

ส่วนมากเป็นโรงแรมที่ตั้งขึ้นเพื่อบริการนักท่องเที่ยวพักอาศัย มีอยู่หลายแบบหลายชั้น บริการ
 ต่าง ๆ มีน้อยกว่าโรงแรมมาตรฐาน แต่อย่างน้อยที่สุดจะต้องมีอุปกรณ์เพื่อการพักผ่อน
 โรงแรมแบบพิเศษอาจแบ่งออกได้ดังนี้ คือ

(1) Motel เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวโดยรถยนต์ ซึ่งคำว่า Motel นี้
 มาจากคำว่า Motor-Car และ Hotel ดังนั้น โมเต็ลทุกแห่งจึงต้องมีห้องนอนและที่จอด
 รถยนต์ด้วย การให้บริการของโมเต็ลนี้จะต้องเปิดตลอด 24 ชั่วโมง ทั้งนี้เพราะว่าแขก
 อาจเข้ามาถึงโมเต็ลเมื่อไรก็ได้ และระยะเวลาในการพักมักสั้นเพียงหนึ่งคืน ในปัจจุบัน
 โมเต็ลมีมาตรฐาน ความสะอาดสบายมากขึ้น มีการปูพรมจกดฝา มีตู้เย็น เครื่องรับโทรทัศน์
 วิทยุ และสิ่งพิมพ์เพื่ออื่น ๆ เช่นเดียวกับโรงแรมมาตรฐาน และส่วนมากมักตั้งอยู่ใกล้หรือ
 ติดกับเส้นทางที่เป็นทางหลวงหรือตามชานเมืองและสามารถมองเห็นได้ชัด

(2) โรงแรม-การ์นี (Hotel-garni) ส่วนมากเป็นโรงแรมในยุโรป การให้
 บริการของโรงแรมแบบนี้มีจำกัด คือ มีห้องนอนและอาหารมื้อเช้า ซึ่งโดยปกติอัตราค่าอาหาร
 เช้าคิดรวมกับอัตราค่าห้องพัก โรงแรมแบบนี้มักเป็นโรงแรมเล็ก ๆ อาจมี 30-40 ห้อง และ
 โดยมากจะตั้งอยู่ในตัวเมือง ระยะเวลาในการพักของผู้มาพักอาจอยู่หลาย ๆ วัน

(3) โรงแรม-เพนซิออน (Hotel Pension) เป็นโรงแรมขนาดเล็กและมักมีอยู่ในยุโรปเป็นส่วนมาก ลักษณะการดำเนินงานเป็นแบบครอบครัว มีเจ้าของเป็นผู้จัดการ ไม่มีลูกจ้างหรือพนักงาน ไม่มีการบริการเรื่องอาหาร การเข้าพักและระยะเวลาในการพักนั้นมักจะมีการจองล่วงหน้า

(4) โรงแรมสำหรับการประชุม (Convention Hotel) วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งก็เพื่อรับการประชุมทุกชนิด มีอุปกรณ์สำหรับการประชุมอย่างสมบูรณ์ โรงแรมประเภทนี้มักตั้งในเมืองใหญ่ ๆ มีบริการที่เกี่ยวข้องกับงานค้า เลขาธุการ การประชุม อุปกรณ์ต่าง ๆ และเครื่องมือทางโสตไวคอยรับจ้างช่วยเหลือ เช่น โรงแรม Hook Manor ในสวีเดน เป็นต้น

(5) โรงแรมสำหรับการพักผ่อน (Spar Hotel or Kur Hotel) เป็นโรงแรมที่ตั้งขึ้นเพื่อให้แขกผู้มาพักรักษาสุขภาพ โดยจะมีแพทย์คอยดูแลด้วย ทั้งนี้การเข้าพักและระยะเวลาในการพักนั้นทางโรงแรมจะเป็นผู้กำหนดให้ แขกผู้มาพักไม่สามารถกำหนดได้เอง โดยทั่วไปโรงแรมประเภทนี้มักจะตั้งอยู่ใกล้แหล่งที่เหมาะสมจะเป็นสถานพักผ่อน เช่น แหล่งที่มึ่น้ำแร่ หรือตามภูเขา ฯลฯ

(6) โรงแรมสำหรับการกีฬา (Sport Hotel) โรงแรมประเภทนี้ตั้งขึ้นเพื่อให้แขกผู้มาพักได้พักผ่อน และสนุกสนานกับการกีฬา ดังนั้นจึงจัดให้มีอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเล่นกีฬาเพื่อไว้บริการผู้มาพักอย่างครบครัน โรงแรมประเภทนี้มักจะตั้งใกล้สถานที่ที่มีการเล่นกีฬา เช่น เขิงเขาที่มีการเล่นสกี หรือบริเวณชายทะเลที่มีการเล่นกีฬาทางน้ำ ฯลฯ